

KLOBUČARSKA OBRT V ŠKOFJI LOKI
OD SREDE 18. DO SREDE 20. STOLETJA

Med številnimi obrtni, ki so izšle iz srednjeveških cehovskih organizacij, je sredi 18. stoletja nadaljevala tradicijo klobučarska obrt. Škofjeloški klobučarji so se že leta 1633¹ pridružili kranjskim klobučarjem in skupno z njimi ustanovili samostojen klobučarski ceh; prej so bili skupaj z obrtniki sorodnih strok. S splošnim patentom o rokodelstvu iz leta 1732² so bile postavljene enotne smernice za vse cehe. Ceh klobučarjev iz Kranja, Škofje Loke in Radovljice je prejel nove svoboščine leta 1742.³

Iz januarskega in aprilskega dokumenta iz leta 1752⁴ je razvidno, da sta se s klobučarsko obrtjo v mestu ukvarjala hišni lastnik Jernej Eksler in gostač Martin Rečelj. Letnega dohodka od svoje obrti je imel Jernej Eksler 21 goldinarjev, Martin Rečelj pa 28 goldinarjev. Plačevala sta obrtniški davek, ki je znašal za vsakega 1 goldinar in 30 krajcarjev.

Iz seznama hišnih števil v letih 1825 in 1826⁵ razberemo, da so bili v mestu štirje klobučarji in to 48-letni Jakob Gruden iz Mesta 45, 55-letni Štefan Götzl iz Mesta 23, 77-letna Terezija Eksler iz Mesta 79, ki je prevzela obrt po svojem pokojnem možu Janezu, Jernejevem sinu, ter 40-letni Lovrenc Burgard iz Mesta 113.

Leta 1846⁶ sta bila vodilna klobučarska mojstra v mestu Janez Vavpetič iz Mesta 79, zet klobučarke Terezije Eksler, in Blaž Vavpetič, Janezov nečak in zet pokojnega klobučarskega mojstra Jakoba Grudna iz Mesta 45.

V popisu mestnih prebivalcev leta 1869⁷ je bilo pet klobučarskih mojstrov: 36-letni Valentin Burgard iz Mesta 21, sin klobučarja Lovrenca, 41-letni Blaž Vavpetič, 30-letni Janez Dermota iz Mesta 49, 42-letni Jurij Debeljak iz Mesta 50 in 38-letna Uršula Vavpetič, tretja žena umrlega klobučarskega mojstra Janeza iz Mesta 79.

Enajst let kasneje se mojstroma Uršuli Vavpetič in Janezu Dermoti pridružijo še 28-letni Andrej Jamnik iz Mesta 53, 36-letni Tomaž Tavčar iz Mesta 76 in 56-letni Gregor Dolenc iz Kapucinskega predmestja 14.

V popisu prebivalstva iz leta 1931⁸ sta bila v Loki samo dva mojstra, ki sta podedovala obrt; to sta bila sin Tomaža Tavčarja Jernej in Pavle Jamnik, sin klobučarskega mojstra Andreja z Lontrka.

Mojstri v mestu:

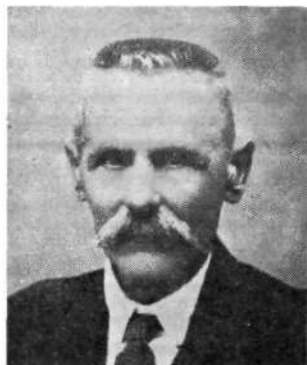
Leta 1752	1	1887	3	1890	4	1931	2
1825	3	1880	5	1900	3	1938	2
1840	2	1887	3	1907	3	1945	1
1869	5	1889	4	1920	3	1956	1

Na podlagi dokumentov iz srede 18. stoletja in tja do 60. let 20. stoletja je bilo v Loki trinajst *klobučarskih delavnic*.⁹

MESTO 45, p. d. pri Klobčarju (danes p. d. Kržajuc, Cankarjev trg). Klobučarska delavnica je bila v pritličju in je domnevno najstarejša delavnica iz tega obdobja. *Jerneja Ekslerja* (Oechsler, Öxler) omenja leta 1752 seznam obrtnikov kot lastnika hiše in klobučarja. Z ženo Elizabeto sta imela pet otrok, od katerih je bil sin *Janez*, rojen leta 1747 v Mestu, tudi klobučar. Ob sinovi poroki leta 1769 omenjajo *Jurija Ekslerja* kot klobučarskega mojstra. Kdaj je *Jernej* umrl, ne vemo, sledimo ga do leta 1773, ko je bil krstni boter v Mestu 52. *Jernejev* sin *Janez* se je poročil s hčerjo *Jakoba Žontarja Terezijo*. V zakonu se jima je rodilo deset otrok, od katerih so bili prvi štirje rojeni v Mestu 45 (prvorojenec *Franc*, r. 1771, četrtorojenka *Mica*, r. 1778), ostalih šest otrok je bilo rojenih v Mestu 79 (šesterorojenec *Janez*, r. 1780, desetnik *Andrej*, r. 1792). *Janezova* sinova *Franc* in *Janez ml.* sta bila klobučarja. Verjetno je *Janez* do leta 1790 vodil delavnico v Mestu 45. Tega leta jo je namreč izročil svojemu sinu *Francu*. Po vsej verjetnosti *Franc* ni bil preveč navdušen »na klobučarijo«, saj je leta 1800 v poročni pogodbi daroval svojemu bratu *Janezu ml.* ženinu hišo v Mestu 80 in brezplačno uporabo klobučarske delavnice v Mestu 45. *Janez ml.* jo je verjetno vodil le nekaj let, leta 1805 je bil že v Kamniku kot klobučar. Kljub temu je *Franc* še vedno klobučaril, leta 1815 pa je darovano hišo prodał klobučarskemu pomočniku 38-letnemu *Jakobu Grudnu s Tolminskega*. V kupnem pismu je bilo določeno, da imata *Franc Eksler* in njegova zija pa ima do svoje smrti v uporabi klobučarsko delavnico. *Franc Eksler* je umrl leta 1844 kot preužitkar. Po smrti hišnega lastnika *Jakoba Grudna* leta 1848 je bila hiša z delavnico izročena *Blažu Vavpetiču*, ki se je tega leta poročil z *Grudnovo* hčerjo *Ano*. *Blaž Vavpetič* je bil rojen leta 1828 na Homcu pri Kamniku. Verjetno je prišel v Loko za svojim stricem *Janezom Vavpetičem*, ki se je priženil v Mesto 79, kajti do leta 1848 je bil *Blaž* klobučarski pomočnik pri *Janezu Vavpetiču*. *Blaž* je bil kar štirikrat poročen. S prvo poroko leta 1848 in dve leti starejšo ženo si je pridobil hišo in delavnico. Drugič se je poročil leta 1855 s *Heleno Hartman s Suhe*, ki je bila svakinja *Janeza Vavpetiča*. Štiri leta kasneje je bila nevesta *Helena Keržič*. Leta 1867 pa je postala četrta *Blaževa* žena *Marija Grašek*. Pri njem je stanoval in delal kot pomočnik njegov brat *Janez* (r. 1842). *Blažev* sin *Janez*, (r. 1856) iz njegovega drugega žena *Marija* doživljenjsko uporabo dveh bivalnih prostorov, njegova mati *Terezakona*, je bil klobučar. Žalostno je končal leta 1888, ko se je obesil. Istega leta

Klobučarski mojster *Janez Debeljak*, p. d. *Stalanik*

Klobučarski mojster *Andrej Jamnik*, p. d. *Stricman*

Klobučarski mojster Pavel Jamnik, — Andrejev sin

se je Blaž z družino izselil iz Loke na Hrvaško. Tega leta je dobila hiša že tretjega novega lastnika po Blažu, tkalca Primoža Kalana.

MESTO 79, p. d. pri Klobčarju na Lontrku, je domnevno druga najstarejša klobučarska delavnica. Hiša je imela delavnico na dvorišču. To hišo je kupil med leti 1778—1780 *Janez Eksler*, Jernejev sin, ki je verjetno do leta 1790 vodil delavnico v Mestu 45. V dokumentu iz leta 1790 je zapisano, da je bil *Janez Eksler* do tega leta lastnik dveh hiš, in to v Mestu 45 in 79. S klobučarstvom se je ukvarjal do leta 1803, ko je umrl za kapjo. Njegova žena *Terezija* je vodila po moževi smrti delavnico v Mestu 79, istočasno ji je bila zagotovljena doživljenjska uporaba delavnice v Mestu 45. *Terezija* je umrla v 93. letu, leta 1840. Njena 43-letna hči *Marjeta Eksler* se je leta 1828 poročila s 26-letnim klobučarskim pomočnikom s Homca pri Kamniku, *Janezom Vavpetičem*. Kmalu po poroki je postal *Janez* lastnik hiše. Po *Marjetini* smrti se je drugič poročil leta 1855 z *Marjeto Hafner* iz predmestja Trata in tretjič leta 1857 z *Uršulo Hartman* s Suhe, sestro *Blaževe* druge žene *Helene*. *Janez* je imel iz prvega zakona sina *Alojza* (r. 1830, u. 1864), iz drugega zakona hči *Antonijo* in iz tretjega zakona dva sinova in hčer. Nobeden od sinov ni postal klobučar. Po moževi smrti leta 1860 je vodila delavnico njegova vdova *Uršula* s pomočniki in vajenci do leta 1880. Tega leta je imela zaposlenega 25-letnega *Janeza Blaznika* kot pomočnika in šestnajstletnega vajenca *Gregorja Škrinjarja* iz Sežane. Možno je, da je delavnico držala še nekaj let več. Vsekakor leta 1887 ni več omenjena med mestnimi klobučarskimi mojstri. 59-letna *Uršula* je umrla leta 1890 zaradi pljučnice.

Domnevamo, da je bila klobučarska delavnica v Mestu 45 starejša od delavnice v Mestu 79: prvič, ker je bila v pritličju hiše, medtem ko je bila delavnica v Mestu 79 na dvorišču; drugič, ker je ob poroki 22-letnega *Janeza Ekslerja*, *Jernejevega* sina, s *Terezijo Zontar* s Studenca v zapisu poročne knjige, da je *Janez* doma od »sv. Jakoba v mestu«; hiša v Mestu 45 je v bližini cerkve sv. Jakoba (na klancu), medtem, ko je hiša v Mestu 79 zraven *Prajerce* na Lontrku; tretjič, ker so *Janezovi* prvi štirje otroci rojeni v Mestu 45, ostali pa v Mestu 79.

MESTO 113, p. d. *Kordeš* (Thaler). V »kloštrski gasi« je bila v pritličju klobučarska delavnica. Leta 1820 se je 35-letni *Lourenc Burgard* (*Burghardt*) poročil s hčerjo klobučarskega mojstra *Matije Fistra*, ki je bila lastnica te hiše.

Pri njem so bili pomočniki sinova *Valentin* (r. 1833, u. 1901) in *Karel* (r. 1829, u. 1875) ter *Lovro Ambrožič*, sin njegove žene iz prvega zakona, rojen leta 1815. Leta 1862, sedem let pred svojo smrtjo, je izročil Lovrenc hišo svojemu sinu Jožefu, kapucinu. Obrt je v tej hiši prenehala okrog leta 1872. Do tega leta sta vodila klobučarijo samska klobučarja Karel in Lovro, Valentin pa je imel svojo delavnico pri Kašmanu na Mestnem trgu.

KARLOVEC 22, p. d. Berlc (Klanfar). V pritličju je bila klobučarska delavnica. *Štefan Hafner* (r. 1788, u. 1850) je bil »klobčar«, njegov brat Jakob pa tkalec in lastnik hiše. Po bratovi smrti je leta 1808 postal lastnik Štefan, leta 1839 pa njegov sin *Lovrenc*, ki je bil prav tako klobučar. Leto dni po očetovi smrti se je Lovrenc preselil v Mesto 16, kjer je nadaljeval z obrtjo.

MESTO 16, p. d. Berlc. Hiša na Mestnem trgu. Klobučarski mojster *Lovrenc Hafner* (r. 1813, u. 1860) je leta 1851 prodal svojo hišo v Karlovcu 22, kjer je imel delavnico, glavnikarju in trgovcu s platnom Juriju Guzelju. Istega leta je kupil hišo v Mestu 16, kamor se je preselil z družino. Ob njegovi smrti sta bila sinova 15-letni *Matevž* in 12-letni *Lovrenc* šele vajejca. Kasneje je obrt vodil Lovrenc ml. V začetku mu je pomagal brat *Matevž*, leta 1880 pa je dobil še enega pomočnika. Verjetno obrt ni bila donosna, kajti leta 1882 je dobila hiša že novega lastnika, osem let kasneje pa se je vdinjal 42-letni Lovrenc za nekaj časa kot pomočnik pri mojstru Tomažu Tavčarju, nakar se je preselil v Ljubljano.

MESTO 50, p. d. Stanonik (konzum). V hiši na Lontrku je imel delavnico »klobčar« *Jurij Debeljak*, rojen leta 1827 v Škofji Loki. Od leta 1853 do 1873

Klobučarski mojster Jernej Tavčar, p. d. Piškove, v svoji delavnici

je bil hišni posestnik, takrat je dobila hiša novega lastnika, sam je v njej gostoval še nekaj časa z družino. Umril je kot 57-letni gostač v Mestu 54 zaradi sušice. Pri njem je delal in stanoval sprva kot vajenec in kasneje kot pomočnik Janez Rajgelj. Vse kaže, da se je po preselitvi v Mesto 54 še ukvarjal s klobučarijo, vse do svoje smrti leta 1884. V pomoč mu je bil sin *Janez*, ki je imel v tej hiši leta 1887 za vajenca Aleša Oblaka iz Poljan.

MESTO 21, p. d. Kašman. V tej hiši »na placu« je imel v najemu delavnico *Valentin Burgard*. Kmalu po poroki leta 1865 je stanoval tu kot gostač. Občasno so mu bili v pomoč trije vajenci, eden iz Šiške, drugi iz Železnikov in tretji iz Stare Loke. V januarju 1881 je prosil »Srenjsko predstojništvo v Loki«, da bi bil prost mestnega davka ob tržnih dneh. Takole jim je pisal: »Jest spodaj podpisani sim od Franz Kašmana v hiši št. 21 njegova veža kakor štacuna v najem ozev najemnina plačujem, kakor smo zglihala da smem teržne dni to rekoč kakor v Štacuni klobuke prodajati. Zatorej prosim Srenjsko predstojništvo mene mestniga cola oprostit ker sem tukaj domač in patent plačujem...« Tudi njemu verjetno obrt ni dobro šla, saj je živel leta 1888 ob smrti svoje žene kot gostač v Karlovcu in umrl kot 76-letni mestni ubožec zaradi srčne napake.

MESTO 49. V pritličju hiše na Lontrku je imel Lovro *Dermota* usnjarsko delavnico. Sinova *Janez* (r. 1839) in *Anton* sta bila klobučarja, tretji sin *Franc* (r. 1853) se je izučil za usnjarja in klobučarja. Klobučarijo je vodil v I. nadstropju *Janez* do svoje smrti 1890. *Janezova* sinova *Janez ml.* (r. 1876) in *Anton* (r. 1878) sta bila klobučarska vajenca. *Janez ml.* je obiskoval leta 1889 pripravljalni tečaj Obrtno nadaljevalne šole v Loki, vendar je bil že leta 1890 v uku pri svojem dedu, usnjarju. Ker sta bila *Janezova* sinova ob očetovi smrti mladoletna, je prevzel delavnico njun stric *Anton*. Leta 1890 sta pri *Antonu*, klobučarskem mojstru, vajenec *Ignac Demšar* iz Železnikov in *Antonov* brat *Franc*, ki mu je pomenila klobučarija postranski zaslužek. Samski 87-letni *Franc* je umrl zaradi srčne okvare in kot mestni ubožec v Špitalu. Njegov samski brat *Anton* je vodil klobučarijo do leta 1893, takrat je delal pri njem *Anton Bajt* iz Šenčurja, nakar se je odselil v Ljubljano. Leta 1897 je podedoval hišo sorodnik iz Železnikov.

KAPUCINSKO PREDMESTJE 14, p. d. pri Jakobu (pri Tonetu, Cesta talcev). Leta 1861 je 37-letni *Gregor Dolenc*, »klobčar« iz Delnic pri Poljanah, kupil hišo od *Alojza Wagnerja*, ki se je tega leta preselil v Bohinjsko Bistrico. V Trstu se je *Dolenc* leta 1852 poročil z *Marijo Meisel* iz Kočevja. Leta 1880 je živel v Kapucinskem predmestju kot mojster s tremi pomočniki: *Jožefom Meislom*, kajžarskim sinom iz Kočevja (ženin sorodnik), *Matevžem Žustom* iz Hotovlje in *Mihaelom Brodnigom* iz Trsta. Malo pred smrtjo se je preselil v Trst. Leta 1881 je bila lastnica hiše njegova žena iz Trsta, ki jo je čez dve leti prodala *Francu Zihlerlu* iz Lipice.

MESTO 76, p. d. Piškovec (Železnikar). V hiši na »spodnjem placu« je imel klobučarijo »*Tomaž Tavčar*, kajžarjev sin, doma s Suhe. Ob poroki leta 1875 je živel 31-letni *Tomaž* že v tej hiši. Lastnica *Uršula König* je izročila leta 1879 hišo *Tomažu*. Leta 1881 je postal *Tomaž* mojster. Pri očetu sta se izučila za klobučarja *Franc* (r. 1889, u. 1944) in *Jernej* (r. 1882, u. 1967). Ob popisu prebivalstva leta 1880 in 1890 je imel *Tomaž* enega pomočnika in enega vajenca. Zaradi naduhe je umrl, star 70 let. Po njegovi smrti leta 1915 je vodil obrt do leta 1920 njegov sin *Jernej*, ko se je preselil v Mesto 42.

MESTO 53, p. d. Stricman. Hiša na Lontrku, kjer je imel v pritličju klobučarsko delavnico Andrej Jamnik, krznarjev sin (r. 1852, u. 1927). Leta 1872 je postal lastnik hiše in leta 1881 mojster. Pri njem se je izučilo veliko »klobučarjev«, med njimi tudi sinovi *Franc* (r. 1884, ki je šel po letu 1908 v Ameriko), *Pavel* (r. 1890), ki je nadaljeval obrt, in *Albin* (r. 1899), ki je delal v klobučarski obrti nekako do leta 1924. Po očetovi smrti je vodil delavnico sin Pavel do svoje smrti leta 1944, ko so ga ustrelili kot talca za Kamnitnikom.

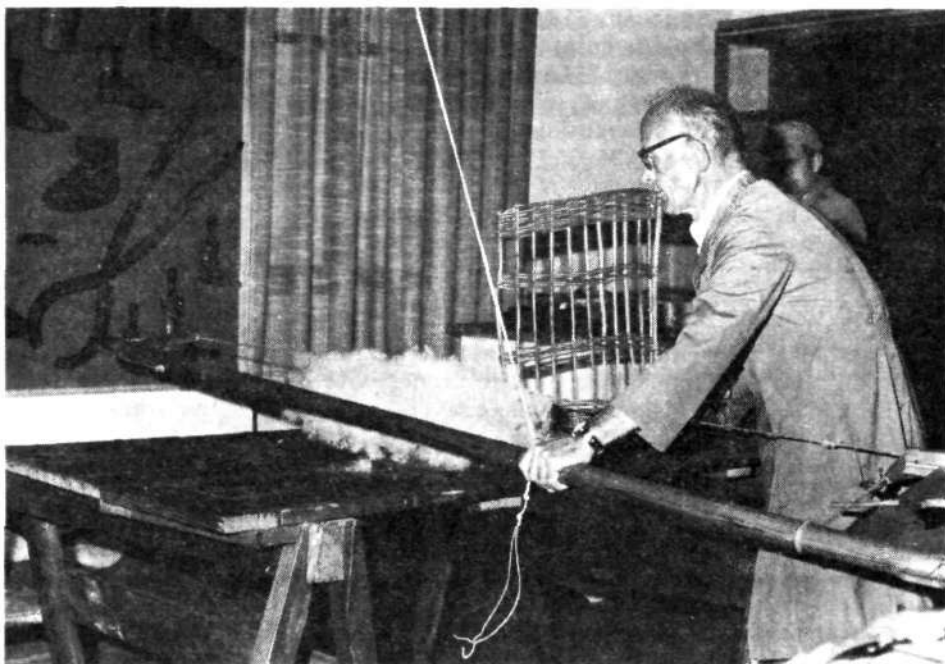
MESTO 52, p. d. Stalanik. Leta 1888 je kupil hišo »na spodnjem placu« *Janez Debeljak* (Ivan Debelak), Jurijev sin, rojen leta 1859 v Mestu 50. Klobučarskih veščin se je izučil pri očetu, leta 1884 po očetovi smrti je postal mojster. V tej hiši je imel sprva delavnico v pritličju, leta 1892 pa si je postavil zidano na vrtu. Ob popisu leta 1890 je imel pomočnika in vajenca. Bil je dvakrat poročen; leta 1884 z Marijo Rešek in leta 1923 s Frančiško Zadnik. Oba zakona sta bila brez otrok. Klobučarska obrt je prenehala z njegovo smrtjo leta 1926.

MESTO 42, p. d. Piškovec. V hiši zraven župne cerkve na Cankarjevem trgu je imel delavnico *Jernej Tavčar*, in to od leta 1920 do svoje smrti leta 1967. Od leta 1899 do 1920 je bil pomočnik pri svojem očetu Tomažu v Mestu 76. Za pomočnika je bil pri njem brat *Franc*, občasno je imel v uku tudi vajence, ki so obiskovali šolo. Jernej je imel dve delavnici. V eni, ki je bila v pritličju hiše, je brat *Franc* izdeloval copate in škornje, v drugi, ki je bila na dvorišču, pa je Jernej izdeloval in popravljal klobuke. Prodajalno je imel v pritličju hiše.

V MESTU 83, p. d. Frick ni bilo »klobučarije«, ki naj bi jo vodil po ustnem izročilu Silvester Dolinar. Dolinar je bil rojen leta 1845 v Stari Loki in je živel v tej hiši kot poročen gostač. Delal je kot klobučarski pomočnik pri Tomažu Tavčarju, nato pri Andreju Jamniku in nazadnje okrog leta 1912 pri

Stol s krtačo, »gradešanje volne«

»Fahbogen«

Janezu Debeljaku. V isti hiši je stanoval tudi Sebastijan Bukovšek iz Medvod, ki je delal pri Janezu Debeljaku. Dolinar je umrl leta 1925 zaradi oslabelosti kot vdovec in mestni revež v Špitalu. V tej hiši na Lontrku je imel leta 1886 »lončarijo« Franc Grošelj in je mogoče prišlo do zamenjave delavnice.

Po ustanovitvi obrtno nadaljevalne šole v Škofji Loki leta 1889 so morali tudi klobučarski vajenci obiskovati šolo. Vse kaže, da so mojstri svoje vajence neradi pošiljali v šolo, saj je moral mestni stražnik Krmelj velikokrat izročati opomine v vednost in podpis mojstrom; Janezu Debeljaku, Janezu Dermoti, Andreju Jamniku in Tomažu Tavčarju, bodisi zaradi surovega vedenja njihovih vajencev v šoli ali izven nje, zaradi nerednega obiskovanja šole ali zaradi neplačane vpisnine.

Šolske okrožnice so vsako leto obveščale mojstre o šolskem razporedu njihovih vajencev. Dne 6. oktobra 1903¹⁰ so bili z okrožnico obveščeni klobučarski mojstri Janez Debeljak, Andrej Jamnik in Tomaž Tavčar o dnevih in urah šolskega pouka. Šola je imela pripravljalni tečaj, I. in II. letnik. Klobučarski vajenci so imeli pouk ob ponedeljkih, petkih in nedeljah in bili oproščeni pouka v risanju. Pripravljalni tečaj je bil ob ponedeljkih od 17. do 19. ure, ob petkih od 17. do 18. in ob nedeljah od 8. do 12. V I. letniku so imeli pouk ob petkih od 17. do 19. ure in ob nedeljah od 10. do 12. ure. V II. letniku ob ponedeljkih od 17. do 19. in vsako nedeljo od 8. do 10. dopoldne in popoldne od 13. do 14. ure. Pouk je trajal 6 mesecev.

Učenci so imeli naslednje predmete: slovensko branje, nemško branje, pisanje, računstvo in verouk. Dne 16. februarja 1892 je šola kar med letom izdala izkaz za klobučarskega učenca Jožefa Hafnerja, rojenega 1872 na Not-

ranjskem, ki se je učil pri mojstru Andreju Jamniku in je hodil v šolo od novembra 1891 do 16. februarja 1892, zaradi tega, da »se mora pošteno proglasiti klobučarskim pomagačem« kljub razmeroma slabim ocenam. Da so se v šoli učili tudi praktične uporabe, je razvidno pri pouku pisanja iz šolskega zvezka 21-letnega vajenca Mihaela Müllerja iz Stare Loke, ki je obiskoval leta 1889 I. letnik obrtno nadaljevalne šole in je delal pri mojstru Tomažu Tavčarju že od leta 1887. Nekaj zanimivih besedil iz tega zvezka:¹¹ »Oznaniło. Podpisanje naznanjam da v Škofji Loki naglavnemtergu prodajam razne klobuke v naj nižje ceni za gospode in gospe. V Škofji Loki dne 22. februarja 1889.« — »Kdor želi kupiti prav lepe in močne klobuke po najnižji ceni naj si jih pride ogledat h Tomažu Tavčar v Loki hišna št. 76.« — »Jaz s tem naznanjam, da jaz klobčarijo v Škofji Loki hišna šte. 76 delam, obenem priporočam slavnemu občinstvi.« — »Naznanilo. Vsvojam se stem uludno naznaniti, da sem je svojo klobčarijo za gospode v Šk. Loki iz glavnega terga šte. 76 Kapocinsko predmestje številko 19 preselil za mi več let skazano zaupanje se serčno zahvaljujem ter prosim da mi tudi v mojem stanovanjem naklonjeni ostali. Zagotavljam vam najboljše in najcenejše postrezbe. Sposvanjem.« — »Prodaja se vse skupno v Škofji Loki pri T. T. Prodajalo se bode ta 1. avg. Kdor hoče kaj kupiti naj se oglasi v Škofji Loki pri T. T. numera 76.«

Pri nekaterih mojstrih so delali vajenci, ki bi glede na starost lahko bili že pomočniki. Ker so morali obiskovati šolo in nekateri tudi ponavljati letnik, ni čudno, da so nestrpni mojstri hoteli čimprej dobiti šolsko spričevalo. Zaradi svojega vajenca Mihaela Müllerja je klobučarski mojster Tomaž Tavčar iz Mesta 76 meseca maja 1889 poslal naslednji dopis ravnateljstvu obrtno nadaljevalne šole v Škofji Loki:¹² »Gospod ravnatelj! Mihael Müller je zdej leta svoj-

»Seber«

»Fahsitz«

»Sfahana« volna

ga učena zadostil prosim Vas da bi mu šolsko spričevalo dali da bo zamogel biti frejšprehan iz spoštovanjem Vam priserčno vdani ...» Prav tako je hotel leta 1892¹³ tudi klobučarski mojster Andrej Jamnik iz Mesta 53 izstavitev spričevala za svojega 21-letnega Ignaca Košenino iz Preske pri Medvodah. Takole piše: »Slavno vodstvo obrtno nadaljevalne šole Šk. Loka. Podpisani prosim za mojega učenca Ignac Košenino šolsko spričevalo, ker je on svoj čas dostal, in bode takoj od mene preč šel zato prosim da mi mojo prošnjo brez zaderška nemudoma izpolnili. S spoštovanjem.«

Navkljub raznim svarilom in neredni šolnini sta bila občasno izvoljena v šolski odbor obrtno nadaljevalne šole mojstra Andrej Jamnik in Janez Debeljak.

Učna doba pri mojstru je bila dve, tri ali tri in pol leta. Vajenci so bili na hrani in stanovanju pri mojstru, njihovi starši pa so poskrbeli za obleko. Nekateri mojstri so zahtevali, da jim starši takoj ob vstopu svojega sina v uk plačajo 15 forintov, drugi pa so zahtevali na koncu učne dobe 10 ali 15 forintov.

Mojster Janez Dermota si je zagotovil za svojega vajenca Urbana Štucina, ki je bil pri njem v uku od marca 1876 do marca 1878,¹⁴ če bo fant »k vojakom vzet«, da plača oče mojstru 20 forintov. Klobučarka Uršula Vavpetič¹⁵ je vzela v uk od maja 1874 do maja 1877 18-letnega Blaža Pernata. Oče se je zavezal, da bo zadnje leto plačal 5 forintov, če učenec predčasno uide, pa se je zavezal, da bo takoj plačal 5 forintov, sina pa spravil nazaj v »učenstvo«. Za vajenca Gregorja Škrinjarja iz Sežane je mojstrica za triletno učno dobo zahtevala, da njegov sorodnik župnik Miklavž Dolinar ob koncu učne dobe plača 10 forintov.¹⁶

Številčni seznam klobučarskih učencev, ki so obiskovali obrtno nadaljevalno šolo v Škofji Loki med leti 1889—1930:¹⁷

Leto	Pripravljalni tečaj	I. letnik	II. letnik	Skupaj
1889/90	4	3	—	7
1890/91	1	1	2	4
1891/92	3	1	1	5
1892/93	—	3	1	4
1893/94	—	3	—	3
1894/95	1	2	1	4
1895/96	2	—	—	2
1896/97	—	2	—	2
1897/98	2	1	1	4
1898/99	—	3	—	3
1899/00	—	—	1	1
1900/01	1	—	—	1
1901/02	1	—	—	1
1902/03	—	—	—	—
1903/04	2	—	—	2
1904/05	—	2	—	2
1905/06	—	—	2	2
1906/07	1	—	—	1
1907/08	—	—	—	—
1908/09	—	—	—	—
1910/11	1	—	—	1
1911/12	—	1	—	1
1912/13	—	—	1	1
1913/14	—	—	—	—
1922/23	—	1	—	1
1923/24	—	—	—	—
1924/25	1	—	—	1
1925/26	2	—	—	2
1926/27	1	1	—	2
1927/28	—	—	1	1
1928/29	—	—	—	—
1929/30	—	—	—	—

Klobučarskih učencev, ki so obiskovali Obrtno nadaljevalno šolo v Škofji Loki med leti 1889 in 1928, je bilo 26 (11 jih je hodilo eno leto, 3 dve leti, 8 tri leta, 3 štiri leta in 1 pet let). V uku so bili pri naslednjih mojstrih:¹⁸

1. Janez Dermota	2	1889—1890
2. Janez Debeljak	12	1889—1902
3. Tomaž Tavčar	13	1889—1906
4. Andrej Jamnik	24	1889—1912
5. Jernej Tavčar	4	1924—1928
in v tovarni Šešir	3	1922—1927

Pomočniki so izpopolnjevali strokovno izobrazbo v delavnicah, kajti nobena strokovna šola ne more nadomestiti praktične izkušnje. Razumljivo je, da starejši klobučarji, ki so delali pri mojstrih, že zaradi starosti niso obiskovali šole, drugi pa je niso končali, ker so ponavljali letnike. Vendar so bili upravni organi zelo strogi za svoje obrtnike in tako sta 6. decembra 1907¹⁹ dobila občin-

sko okrožnico mojstra Andrej Jamnik in Janez Debeljak; prvi za svojega 31-letnega pomočnika Matevža Jamnika in drugi za 54-letnega Janeza Kokalja. Okrožnica je obveščala, da se morajo »vajenci«, ki delajo v rokodelskih obrtih in ki ne spadajo k nobeni zadrugi, »podvreči preizkušnji za pomagače«. Izpraševalno komisijo so sestavljali predsednik in dva do največ štirje »prisedniki«. Eden izmed članov te komisije je bil lahko pomočnik, vendar je moral delati najmanj štiri leta v obrti, ostali člani so bili obrtniki, ki so izvrševali obrt najmanj tri leta.

Na podlagi matrik, popisa prebivalcev, statističnih poročil in raznih dokumentov je ugotovljeno, da je bilo v Loki od srede 18. stoletja do srede 20. stoletja 154 klobučarjev (mojstrov, pomočnikov in vajencev). Zadnji loški klobučar je bil Jernej Tavčar s Cankarjevega trga, ki je umrl maja 1967. leta in je do svoje smrti vodil delavnico.

Število klobučarjev v Loki po popisu prebivalstva:

Status animarum(cca 1830)	9
Popis leta 1869	20
Popis leta 1880	33
Popis leta 1890	13
Popis leta 1931	6

Klobučarski izdelki so bili iz volne ali dlake. Ovčjo volno so kupovali klobučarji pri kmetih na Selškem in Poljanskem, ali pa so jo kmetje prinesli kar na dom. Želeli so dobiti čimboljšo kvaliteto. Najboljša je bila volna od ovce jezersko-solčavske pasme. Čimkrajša je bila volna, tem boljši je bil izdelek. Volna od mrtve ovce, t. i. »mrtva volna«, je bila zanič, ker ni bila prožna in pri »valjanju« ni šla skupaj. Nakup volne je bil sicer dražji od nakupa dlake, vendar je bil postopek z volno lažji kot obdelava dlake. Pred II. svetovno vojno je bila cena za 1 kg volne 10 dinarjev, za 1 kg dlake je bilo treba odšteti 3 dinarje. Uporabljali so dlako divjega in domačega zajca ter goveje dlako, »arovce«. Dlako oziroma kožo so kupovali predvsem v usnjarnah: Železniki, Šoštanj in Šmartno pri Litiji. Kožo so »pacali«, pri tem so uporabljali razne kemikalije, da je postala dlaka bela. S posebnimi noži so dlako rezali od kože. Dlaka divjega zajca je bila finejša kot od domačega. Dlaka po sredini hrbta je bila prve vrste »anzar«, čez rebra »cvajer« in pod trebuhom tretjerazredna »drajer«. Klobuki iz zajčje dlake so bili gladki in kosmati. Iz »arovce« niso delali klobukov. Mešali so pol dlake in pol volne, temu postopku so rekli »lajtranje«, klobukom pa »pumpi« (štaj. izraz). Pred I. svetovno vojno so naredili veliko klobukov iz zajčje dlake. Po I. svetovni vojni pa več volnenih. Copate in škornje so delali iz ovčje volne in goveje dlake.

Potek klobučarskega dela.

Na stolu s krtačo je klobučar »gredašal« volno. Preden je dal volno (okrog 2 dkg) na žičnato ploščo, ki je pribita na stolu, jo je »scufal« z rokami in tako »scufano« polagal na ploščo. Z žičnato krtačo je parkrat potegnil po plošči; volna se je s krtačenjem raztegnila. Če je bila volna kratka, se je hitro raztegnila, če je bila daljša, počasneje. Krtače in plošče za finejšo volno so bile iz tanke žice, krtače za grobo volno iz debelejšje. Krtačile so volno predvsem ženske in otroci, včasih tudi vajenci in pomočniki. Nato so volno »fahali«. pred »fahanjem« so volno *zvagali*. Za par copat so rabili 24 lotov volne, za par škornjev 56 lotov, za šest klobukov 36 do 42 lotov volne (1 kg je 56 lotov; po

klobučarsko je 1 lot 2 g). Hkrati je »fahal« toliko, kolikor je rabil za par copat ali za par škornjev ali za 6 klobukov. Na mizo za »fahanje« je dal na kup zvagano volno in začel brenkati, »fahati« s pahalnikom »fahbogom«, na katerega je napeta struna iz ovčjih črev. Klobučar je imel »fahbogen« pred seboj in ga držal z levico. V desnici je imel vreteno, »šlogholc«, s katerim je udarjal ob struno. S »fahbogom« je volno razpustil. Eno copato iz volne je fahal 15 minut, en škorenj 30 minut. Dlake pred »fahanjem« niso nikoli krtačili. Struna za »šloganje« dlake je bila tanka kot nit. Dlako so »šlogali« s struno 2 do 3-krat. Pri »fahanju« zajčje dlake se je zelo kadilo, pri volni manj. Zajčja dlaka je lahka kot puh, zato se je tisti, ki je »šlogal«, zaklenil v delavnico, zaradi prahu so imeli na ustih nagobčnike, kasneje le vato v nosnicah. Dolga dlaka se je zelo težko »šlogala«, zato so jo klobučarji uporabljali le v skrajni sili. Ko je bilo »sfahano«, je s pleteno pripravo »šebrom« narahlo dajal skupaj volno ali dlako in oblikoval veliko okroglo obliko za klobuk in bolj pravokotno za copato ali škorenj. Nato je s »fahsitom« (veliko okroglo sito s pleteno mrežo) potlačil volno. Plast volne ali dlake je prepognil na polovico, s tem je dobil dva dela. Za par copat je potreboval štiri dele, za en klobuk dva dela. Med zgornjo in spodnjo plast je dal klot, da se plasti nista sprijeli pri »filcanju«. Med plasti je polagal toliko časa klot, kolikor je rabil plasti za 6 klobukov, ali za 6 parov copat ali za 3 pare škornjev. Klot je zadrževal, da se volna ali dlaka ni usipala. Plasti s klotom je zavil v juto, »filctuh« (200 × 120 cm) in pritrdil s približno osem centimetrov dolgimi žebli. Tako pripravljeno je dal na vročo železno ploščo »fileplato«. Zraven »fileplate« je imel škafo z vodo. Z roko ali posodico je večkrat »pošprical« po vroči jutovini. Tlačil je z rokami. Tlačenje je trajalo 15 do 20 minut, lahko tudi 30 minut, kakršna je pač bila

»Sfilcana« copata

»Valkestel«

volna ali dlaka. Nato je dal na mizo in odstranil klot. Plasti so bile »*sfilcane*«, spolstene. »*Filcanje*« je bilo izredno garaško delo. Zaradi opeklin in žuljev so šli mnogi pomočniki že po treh mesecih stran. »*Filcanju*« je sledilo »*šlesanje*«, oblikovanje s prosto roko. Ko je bilo »našlesano«, se je še enkrat filcalo. Nato je bilo na vrsti *valjanje* tulcev, copat ali škornjev. Pri valjanju so uporabljali bakren kotel z lesenim podaljškem, ki je bil speljan nekoliko viseče proti kotlu t. i. »*valkestel*«. Na tleh zraven »*valkestla*« je bil škaf z vodo in v njej žveplena kislina »za pacanje«. Za 12 parov copat ali za 6 parov škornjev je dal v vodo 2 dcl žveplene kisline, za 6 klobukov pa 1 dcl. »*Pacali*« so en dan. Voda v kotlu, ki je držal 70, 100 ali 200 litrov, je bila toliko vroča, da je roka v njej lahko zdržala. »*Polizdelek*« je bil v vodi 10 minut, nakar so ga na »*valkestlu*«, zavitega v vrečo, da se ni sprijel, valjali z rokami. Med valjanjem je klobučar »*polizdelek*« večkrat pomočil v vročo vodo. »*Filc*« je bil trd in je postal prožen, če je bil vroč. Pri valjanju je »*filc*« obračal »na šest križev«. Copato iz volne je valjal 30 minut, škorenj 60 minut in klobuk 50 do 60 minut. Sama dlaka se je zelo hitro valjala, medtem ko se je dlaka, pomešana z volno (pol volne, pol dlake), valjala nekoliko počasneje. Par copat iz dlake je valjal pol ure, par škornjev in en klobuk nekoliko dalj časa. Da je dlaka res kakovostna, je videl šele pri valjanju; če je šla rada skupaj, je bila zelo dobra. Po valjanju z rokami je sledilo še valjanje s palico »*rorštokom*«, ki ga je dal med »*filc*«. Temu so rekli »*eklanje*«. Valjanje je bilo zelo težko delo. Zaradi vročine so bili klobučarji brez srajc. Na sebi so imeli platnen predpasnik. Žveplena kislina je mnogim klobučarjem poškodovala vonj. V začetku so imeli močne opeklino, potem se je koža utrdila.

Klobučarji po I. svetovni vojni so *barvali* tulce, medtem ko so pred I. svetovno vojno barvali volno. Barvanje volne je bilo zelo zamudno delo; imelo pa je to dobro lastnost, da so bili robovi po rezanju okrajev lepo obarvani. Volno so barvali zeleno, rjavo in črno. Okrog leta 1928 so barvali z lesom »*blavholc*«. S tem lesom se je barvalo črno, sivo in temno modro. Kasneje so kupovali avstrijske barve t. i. »*šnel farbe*«. Glede barve klobukov so se ravnali po modi. Kljub modni barvni lestvici so naredili največ sivih klobukov. Copate in škornje so vedno barvali črno. V kotel za barvanje je dal klobučar 20 tulcev ali 8 parov copat ali štiri pare škornjev. V kotlu je mešal tulce, copate ali škornje z leseno palico.

Preden je dal tulec na model, ga je apretiral, »*poštrajfal*« na notranji strani s »štirko«, šelakom, dekstrinom ali mizarским klejem. Najbolj je »*poštrajfal*« okraje, »*glavo*« manj. Po apretiranju je naložil 6 tulcev v *kotel s paro*. Po 5 do 10 minutah je vzel ven spodnji »*filc*«, ki je bil najbolj vroč, in ga dal na model, da se je raztegnil. Dajanju tulcev na model so rekli »*platirat*«, dajanju copat in škornjev na kopito pa »*nalastat*«. Modeli za oglavje so bili različnih oblik. »*Furmi*«, ki so bili na vrhu ravni, so služili za izdelavo posebnih vrst klobukov »*ausserjev*«, »*avstrijski form*«; okrogli modeli so bili za »*normalen form*« in koničasti za »*planinski form*«. Modeli za odrasle moške klobuke so imeli številke od 53 do 59, izredna je bila 60; otroški modeli od številke 48 do 52. Številke kopit za copate in škornje so bile za odrasle od 36 do 45 in za otroke od 25 do 35. Sprednjemu delu kopita so rekli »*forfus*«. Kopita in modeli so bili označeni z vsekanimi številkami, nekatera kopita tudi z zarezi.

Modele so delno podedovali. Zaradi zastarelosti so jih kupovali pri modelnih mizarjih. V Loki je izdeloval modele in kopita Andrej Fojkar p. d. Alč iz

Jegorovega predmestja 14 (r. 1895, u 1958). Izučil se je za mizarja in bil zaposlen v »Šeširju« že od ustanovitve tovarne leta 1921. Leta 1923 je šel po nalogu tovarne na Dunaj, kjer se je izpopolnil v modeliranju. Kopita za škornje in copate je delal med II. svetovno vojno v tovarni »Šešir«. Tovarna je izdelovala škornje in copate za nemške vojake in partizane. Za modele je uporabljal lipov les, od orodja pa ponk, žago, sekuro, »malarin«, rezalnik z dvema ročajema in manjšega brez ročaja. Modele za moške, ženske in deške klobuke je izdeloval od leta 1921 do II. svetovne vojne za modistke v Ljubljani, za klobučarje v Sisku, Nikšiču in Titogradu ter moške in otroške modele za loška klobučarja Pavleta Jamnika in Jerneja Tavčarja. Po upokojitvi leta 1952 se je še vedno ukvarjal z modeliranjem.

Po oblikovanju z modeli in kopiti je sledilo *sušenje*. Sušilnici so rekli »trokenštibelc«. Sušilnica je imela velika in mala vrata, spodaj je bilo kurišče. V notranjosti malih vrat so segrevali likalnike, v notranjosti velikih vrat so bile police, na katere so naložili »klobuke«. Copate ali škornje so že pri kotlu za valjanje dajali na kopita. Ko so se ohladila, so vzeli kopita ven in jih sušili okrog ognjišča.

Ko so bili »klobuki« suhi, so jih *likali* z železnim likalnikom in mokro krpo. S »peglanjem« so se okraji raztegnili. Za likanje so uporabljali samo železne »peglezne s polno plato«, ker so bili ozki, so bili uporabni za likanje okrajev. Klobučar je imel okrog 6 likalnikov. Potem so na okrogli leseni plošči »zotlu« *flokzecalili*; z lesenim likalnikom »flokzecarjem« so okraje likali, da so se poravnali. Okraji pri tej fazi so še čisto ravni. Na »zotlu« so okraje *obrezovali* z obrezovalno deščico, »šnajdbretlom«. Suhe klobuke so drgnili s finim steklenim papirjem. Kosmate klobuke so oribali, da so bili gladki.

»Zotel« in »flokzecar«

Obrezovanje okraja s »šnajdbretlom«

Klobučar je dal »klobuk« za model, ki je bil nataknen na strojčku, »viš mašini«. Z desnico je klobučar vrtil ročaj strojčka, v levici pa je držal vlažno platneno krpo in z njo drgnil po tulcu. Nato še s krtačo in nazadnje še s suho krpo. »Klobuk« je na »viš mašini« dobil lesk. Po »viš mašini« je šel »klobuk« v šivanje, »štafiranje«. Prišiti je bilo treba usnje, trak in podlogo. To so delale šivilje ali žene klobučarjev. Pravzaprav so šele po »štafiranju« klobučarji uporabljali izraz klobuk. Pri šivanju so okraji čisto ravni. Nekatere klobuke so tudi »raflali«. Klobučar je zalikal ozek rob pri okraju, šivilja ga je obrobila. Takšne klobuke z ozkim šivanim robom nosijo še danes. Po šivanju so dali klobuk »na rastel«, model za okraje, da je klobuk dobil pravo obliko.

Klobučar je dnevno »fazoniral« (»poštajfal«, »platiral« in posušil) 30 klobukov. Na dan brez šivanja je naredil 6 volnenih klobukov ali 3 velurne klobuke ali 6 parov copat ali 3 pare škornjev.

Izdelki. Klobuki. Oblike klobukov so se z leti menjavale. Enkrat so bila v modi visoka oglavja, drugič nižja; okraji so bili široki ali ozki. Loški klobučarji po I. svetovni vojni so izdelovali moške in otroške klobuke. Največ je šlo v prodajo klobukov s številko 54 in 56. Otroškim klobukom številka 48 so rekli »pinči«. Ženskih klobukov niso delali, le po naročilu. Tako je leta 1938 naredil klobučarski pomočnik pri mojstru Pavletu Jamniku Matija Štupica neki Ločanki klobuk z dolgimi okraji t. i. »gloken kraj klobuk«. Zelo kvalitetni so bili velurni klobuki iz boljše zajčje dlake in trpežni, gladki »har« klobuki pravtako iz zajčje dlake. Klobuki iz lodna so bili volneni, »ausserji«, zeleni klobuki s širokimi trakovi. Zelo priljubljeni so bili otroški klobuki, ki so imeli trak pleten iz treh ozkih klobučevinastih pasov, iste barve kot klobuk. Klobuki iz zajčje dlake so bili bolj trpežni kot iz volne. Volneni klobuki so bili cenejši. Pred II. svetovno vojno in po njej so klobučarji kupovali kar tulce ali pa tudi že gotove klobuke ter popravljali stare. Pri mojstru Pavletu Jamniku so med leti 1938/39 hodili kupovat tulce v Zagreb in Galdovo pri Sisku; klobuke pa pošiljali v Ptuj in Ormož. Jernej Tavčar je med leti 1921 do 1923 klobuke kupoval od klobučarjev J. Bogataja iz Radovljice ter F. Bernika in G. Čadeža iz Ljubljane. Cena klobukov leta 1921:

otroški klobuk s trakom iz lodna	110 dinarjev
moški klobuk s trakom	150 dinarjev
velurni klobuki različnih barv (sivi, črni, temnoplavi, rjavi, zeleni)	400 dinarjev
črn klobuk s širokimi okraji	190 dinarjev
črn klobuk z ozkimi okraji	140 dinarjev

Copate pred II. svetovno vojno so delali na zalogo. Precej so jih kupovali Ločani, pa tudi drugi klobučarji, predvsem štajerski. Mnogi klobučarji so naredili več copat in škornjev kot klobukov, zato so jim rekli kar copatarji. Navadne copate »počne« (štajerski izraz) so bile »nefutrane«, »futrane« so bile podložene s tanko podlogo iz volne, »plišaste« so bile obšite s plišem. Copate so bile nizke kot šolni ali visoke, ki so segale do gležnjev. Čevljarji so jih potem obšili z usnjem in pritrčili usnjene podplate. Ženske so jih rade obule za v cerkev. Škornje, ki so jih pravtako obšili čevljarji, so kupovali mesarji, branjevke, »furmani« in kasneje tramvajerji. Škornji, »iberšuhe« ali »halinger« so segali do vrha stegen; obuvali so jih po vrhu čevljev. Delali so jih le po naročilu. Dela z njimi je bilo veliko, saj so naredili na dan le en par takih

škornjev, medtem ko so dnevno izdelali tri pare navadnih škornjev. Naročali so jih »furmani«, nosili so jih tudi klobučarji, ko so vozili svoje izdelke prodajat na sejme. Najraje so delali moške in ženske copate, medtem ko otroške neradi, ker so imeli prav toliko dela kot z odraslimi, le cena je bila precej nižja. Po II. svetovni vojni so delali le moške škornje. Med vojno pa tudi škornje za partizane.

Klobučarski mojster Jernej Tavčar je med leti 1939—1941 prodal veliko copat iz volne za klobučarje v Mariboru, Ptujju in Podčetrtku. Po II. svetovni vojni jih je delal le po naročilu.

Cena copat in škornjev leta 1939:

1 par »futranih počen«, moških	37 dinarjev
1 par »futranih počen«, ženskih	32 dinarjev
1 par »plišastih počen«, ženskih	40 dinarjev
1 par »nefutranih počen«, ženskih	25 dinarjev
1 par »nefutranih počen«, moških	30 dinarjev
1 par moških škornjev	75 dinarjev

Cena v letu 1956:

1 par visokih copat št. 40 iz volne	2000 dinarjev
1 par visokih copat št. 36 iz volne	1900 dinarjev
1 par otroških copat št. 30 iz volne	700 dinarjev
1 par otroških copat št. 25 iz volne	600 dinarjev

Med II. svetovno vojno je Tavčar Jernej za pekarni v Vrbovcu in Indjiji delal *filce* iz volne. *Cedilnike* iz volne, »*vajnzajherje*« so naročali gostilničarji, *rokavice s palcem* so nosili tramvajerji in »*furmani*«, ki so vozili mle-

»Viš mašina«

ko. Med II. svetovno vojno in po njej so delali *natikače* (za *bolnike*) in *vložke* za *čevlje* ter *filcplošče* različnih dolžin iz dlake in volne za opekarne, za trgovine z usnjem in za tapetnike.

Klobučarji so začeli z delom ob štirih zjutraj, končali ob sedmih zvečer. Ob nedeljah so bili prosti. Pomočniki in vajenci so imeli hrano in stanovanje zastoj pri mojstru. Leta 1938 je pomočnik dnevno zaslužil 24 dinarjev. Hodili so tudi prodajat izdelke na sejme. V letih 1938/39 so se pri klobučarskem mojstru Pavletu Jamniku vozili v Gorenjo vas in na Jesenice s tovornjakom ter v Polhov Gradec z vozom. S seboj so vozili skrinjo, v kateri so imeli okrog 200 klobukov, in kartonske škatle ali žaklje, v katerih so imeli škornje in copate. S seboj so peljali tudi »štant«.

S smrtjo zadnjega loškega klobučarja Jerneja Tavčarja je prenehala klobučarska obrtna tradicija v Škofji Loki.

Opombe

1. P. Blaznik, Škofja Loka in loško gospostvo, Škofja Loka 1973, str. 276. — 2. Ljubljanska obrt od začetka 18. stoletja do srede 19. stoletja, Lj. 1977, str. 10. — 3. J. Zontar, Zgodovina mesta Kranja, Lj. 1939. — 4. AS, Lj.; Laibacher Kreis Rectificirte Dominical Ac. N. 2. II. Th. 59 in 60. — 5. AS, Lj.; Franciscejski kataster za Škofjo Loko. Häuser Verzeichniss; Alphabetisches Verzeichniss Stadt. Protocoll der Bau Parcellen der Gemeinde Lack št. 129. — 6. AS, Lj.; Franciscejski kataster. Steuerbezirk Lack einschattungsbogen des Grundparzellen Protocoll der Gemeinde Lack, št. 129. — 7. ZA Lj.; oddelek v Šk. Loki: Popis prebivalcev v mestu 1869. — 8. ZA Lj., oddelek v Šk. Loki: Popis prebivalcev v mestu 1931. — 9. Biografski in drugi podatki o klobučarjih v kartoteki Loškega muzeja v Škofji Loki. Zbrani na podlagi matrik in drugih dokumentov v NSKALJ, župnem uradu v Škofji Loki ter ZA Lj., oddelek v Škofji Loki. — 10. ZA Lj., oddelek v Škofji Loki: Obrtno nadaljevalna šola v Škofji Loki, t. e. št. 132. — 11. Ibid.: Obrtno nadalj. šola v Škofji Loki 1887—1942 t. e. št. 199. — 12. Ibid.: 13. Ibid. 14. Ibid. — Občina Škofja Loka. Učne pogodbe 1873—1876, t. e. št. 134. — 15. Ibid.: Seznam mojstrov 1873—1876, t. e. 134. — 16. Ibid.: Učne pogodbe 1877—1888, t. e. št. 134. — 17. Ibid.: Seznam učencev Obrtno nadaljevalne šole v Škofji Loki. — 18. Ibid.: Prirejeno po seznamu učencev Obrtno nadalj. š. v Škofji Loki. — 19. Ibid.: Občina Škofja Loka, t. e. št. 134. — *Kratice*: ZA — Zgodovinski arhiv Ljubljana, oddelek v Škofji Loki; NSKALJ — Nadškofijski arhiv, Ljubljana; AS — Arhiv Slovenije, Ljubljana.

Literatura in viri

1. P. Blaznik, Škofja Loka in loško gospostvo, Škofja Loka 1973. — 2. D. Gorišek, Loški klobučarji, Loški razgledi V, 1958, str. 173—177. — 3. Zgodovinski arhiv Ljubljana, oddelek v Škofji Loki: zemljiške knjige; Fond občine Škofja Loka (Obrtne in šolske zadeve); Popisi prebivalcev za mesto, Karlovec, Kapucinsko predmestje 1869, 1880, 1890, 1931; Testamenti in poročne pogodbe. — 4. Nadškofijski arhiv v Ljubljani: Rojstne, poročne in mrliške knjige za Škofjo Loko, Staro Loko in Homec pri Kamniku (od 17. do 20. stol.) ter neurejen Pokornov arhiv. — 5. Župni urad v Škofji Loki: Rojstne, poročne in mrliške knjige ter cerkveni in ženitovanjski oklici (od 18. do 20. stol.) — uskladitev z NSKALJ. — 6. Župni urad v Stari Loki: Rojstna knjiga 1790—1803, Poročna 1784—1815, Mrliška 1791—1808. — *Informatorji*: Ana Berčič, Stara Loka 3; Katarina Fojkar, Jegorovo predm. 14; Marija Franko, Poljanska c. 19; Cirila Jamnik-Gašperšič, Šolska 6; Jože Jesenko, Puštal 15; Tončka Justin, Puštal 75; Janez Kalan, Cankarjev trg 8; Matija Štupica, Nadlesk 26; Marta in Jernej Tavčar, Cankarjev trg 11; Marija Zadnik, Spodnji trg 33.

Résumé

L'ARTISANAT DE CHAPELIER DANS LA VILLE DE ŠKOFJA LOKA DE LA MOITIÉ DU 18e SIÈCLE JUSQU'AU 20e SIÈCLE

Ce fut l'artisanat de chapelier qui seul, parmi tous les métiers sortis des organisations artisanales médiévales continua, au milieu du 18e siècle, cette tradition des habitants de Škofja Loka qui passait de génération en génération, du père au fils, des veuves aux beauxfils jusqu'à sa disparition au milieu du 20e siècle avec la mort du dernier maître chapelier, Jernej Tavčar. Les chapeliers de Škofja Loka fabriquaient des chapeaux de fourrure de lapin et de laine ainsi que les pantoufles et les bottes en laine et en poil de boeuf. Ils furent rares, les aides-chapelier qui malgré les brulûres persistèrent dans leur métier.